

Zeeland door L. van Wallenburg; Utrecht door Rinke Tolman; de Veluwe door Jan L. de Boer; Friesland door Ds. A. L. Broer; Twente en Salland door G. Kramer.

Wij hebben hier te doen met een heel nieuw soort van reisgidsen: ons land, gezien door talentvolle, beschaafde, veelzijdig ontwikkelde mensen en echte kenners van het gebied, dat zij beschrijven. Ik neem nu Zuid-Holland als voorbeeld. De auteurs waren jaren geleden hogereburgers of gymnasiasten in Gouda en hebben daar de club „Hirundo” helpen stichten, een van onze eerste en beste jeugdorganisaties. Hun „Avifauna van Gouda” kunt ge nog in De Levende Natuur naslaan. Al dadelijk hadden ze de „omgeving” van Gouda heel ruim genomen en het is geen wonder, dat die jongens, thans tot mannen gerijpt, voor het heele gewest een kennis en liefde hebben ontwikkeld, waardoor dit prachtige boekje is kunnen ontstaan. Hier leeren wij Zuidholland kennen niet alleen biologisch maar ook geologisch, historisch, economisch, pittoresk en zelfs sentimenteel. Juist zooals een modern beschaafd mensch welbehagen dient te hebben aan zijn eigen land.

Natuurlijk vindt ge in dit beknopte, goedkope boekje niet *alles* over Zuid Holland, maar toch genoeg, om u voorloopig te bevredigen en lust en blijdschap in te boezemen voor nadere kennis-making. Met het oog daarop zou de litteratuurlijst nog wel wat kunnen worden uitgebreid. Ook zouden verwijzingen naar de Nederlandsche Natuurhistorische Vereeniging, de N.J.N. Zuidhollandsch Landschap en de Vereeniging voor Natuurbescherming en tot Behoud van Natuurmonumenten hier wel een plaatsje mogen vinden.

Ongetwijfeld zullen uitgever en auteurs veel genoegen beleven op de nieuwe wegen, die zij hier bewandelen.

JAC. P. TH.

M. L. KOBUS en Dr. G. J. J. RAIMOND Jr.: *Cosmografie, sterrenkunde voor middelbaar en gymnasiaal onderwijs*. (Groningen, J. B. Wolters. 178 p.p., 119 figuren en kaarten. Ingen. f 1.75, geb. f 2.10.

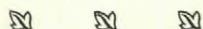
De auteurs wenschen „sterk de nadruk te leggen op het kennen van de sterrenhemel”.

Gelukkig, de jongens en meisjes vragen niet liever. Maar dan moeten we er direct mee beginnen, niet wachten tot de vierde klas. Met het leerplan valt echter wel te schipperen en je kunt cosmogonie en sterrenbeelden al heel aardig binnensmokkelen bij de biologie in de eerste en de tweede klas en met een paar extra-avond uurtjes kun je dan de kinderen voor hun heele leven gelukkig maken. Voor kampeerdere is dit allemaal van heel groot belang. Wie eenmaal de sterrebeelden kent en een paar planeten heeft zien marcheeren, zal la'er met de mathematische bijzonderheden van de cosmografie geen moeite hebben, integendeel er veel genoegen in scheppen.

Kobus en Raimond veraangenamen het zoeken van de sterren door bij de sterrenbeelden nog aardige sterrenlijnen en figuren in te voeren. Daar zouden er nog wel een paar bij gevoegd kunnen worden, ieder sterrenkijker vindt die wel uit voor zijn eigen plezier.

Dit nieuwe leerboek houdt ook rekening met het Zeiss-planetarium in den Haag. Het zou mij niet verwonderen, indien het niet besloten zou blijven binnen de muren en boekentasschen van H.B.S. en Gym., maar ook een plaats zou vinden bij iedereen, die wat meer wil weten van de wereld, waarin hij verkeert.

JAC. P. TH.

VRAGEN EN KORTE MEDEDEELINGEN.

Over de trek van de Grote Sterns. Van 10 tot 15 September genoten mijn vrouw en ik het voorrecht, de gasten van Vogelbescherming in het huisje op de Beer te zijn. Dag aan dag vrij buiten rondschuimend, het geluk zoekend waar het zich zou komen aanbieden, steeds vogels waarnemend volgens het devies van Thijsse: stilliggen en uitkijken.

Biezonder mooi was de trek van de Grote Sterns. Met het rustige weer visten ze veel in de

Waterweg, en lieten ze zich op het strand goed bekijken, veel beter dan met winderig weer. Ouden en jongen trokken samen, de jongen waren voor het merendeel juist in het overgangsstadium tussen kuiken en vogel; ze werden nog voortdurend door de ouden gevoerd, maar hadden toch zelf al lust, om, boven het water gekomen, met de kop omlaag naar prooi uit te zien. Veel verder kwam het in de meeste gevallen nog niet, maar heel enkele malen hebben we in deze tijd een jong zelf een vis zien vangen. Wanneer een oude een visje had gevangen, at hij dat lang niet altijd zelf op, maar kwam er roepend mee rondvliegen. We volgden een aantal malen zulk een visjesvogel, om te weten te komen, aan wie de visjes gevoerd werden. Dikwijls was er een jong in de buurt, dat steeds om de vissende oude bleef vliegen, zich nooit verder dan een meter of tweehonderd van hem verwijderend. Zodra de oude dan wat gevangen had, en dat niet zelf opat (we meenden te merken, dat de oude steeds zwijgend doorvloog, als hij het visje zelf opat, maar dadelijk na het bovenkomen begon te roepen, als hij het wilde voeren), kwam het jong op hem af, en streek in zijn buurt op het water. De oude kwam dan hier ook en reikte hem het visje over, waarna hij opnieuw ging vissen. Dikwijls echter was er in de buurt van de oude geen jong te bekennen, en dan ging hij, met zijn juist gevangen visje in de snavel, luid roepend rondvliegen over het slik en het ebstrand. Hierbij vloog hij niet doeleloos rond, maar richtte zich steeds naar een der troepen sterns die op het ebstrand zaten; boven zulk een troep, die gewoonlijk enige honderden dieren sterk was, cirkelde hij al roepend rond. Verscheidene jonge sterns begonnen dan te bedelen en dan streek hij bij één er van neer, dikwijls na verscheidene anders gepasseerd te hebben, en voerde hem. Nog opvallender was het, als hij niet neerstreek, maar na enige cirkels boven de troep te hebben beschreven, weer wegvloog. Dan was het aardig te zien, hoe hij direct koers zette naar een andere sterntroep, honderden, soms meer dan duizend meter verder op het uitgestrekte strand, en hier weer ging cirkelen. Soms voerde hij dan hier ook nog niet, en ging weer verder. Meestal streek zulk een vogel dan tenslotte bij een jong neer en voerde het meteen, zonder aarzeling. Het gebeurde ook wel, dat hij na lang zoeken met het visje naar zee vloog, het even in het water doopte en dan opat in de vlucht. Soms ook maakte een stern-met-visje aanstalten, bij een jong te dalen, maar besloot op het laatste ogenblik, waarschijnlijk daartoe door opdringerig bedelende andere sterns in de buurt genoopt, toch door te vliegen, precies zoals men dat steeds in een broedkolonie van Grote Sterns ziet, als er jongen zijn. We zagen den zulk een vogel telkens en telkens weer een wijde boog beschrijven, soms zelfs helemaal naar zee vliegen, en dan weer bij hetzelfde jong terugkeren, ook wanneer dit jong onderdehand zijn plaats iets gewijzigd had. Helaas konden we dit „natuurlijke experiment” nooit met een verplaatsing over een behoorlijke afstand te zien krijgen; het jong was in de gunstigste gevallen nog maar enkele meters verhuist, en had temidden van de overige sterns nog ongeveer dezelfde positie. We kregen nl. door deze waarnemingen sterk de indruk, dat de oude sterns hun jongen temidden van honderden anderen met zekerheid herkennen, en zouden slechts in één geval volkomen zekerheid hierover kunnen krijgen, nl. wan-

neer dit jong onderdehand zijn plaats iets gewijzigd had. Helaas konden we dit „natuurlijke experiment” nooit met een verplaatsing over een behoorlijke afstand te zien krijgen; het jong was in de gunstigste gevallen nog maar enkele meters verhuist, en had temidden van de overige sterns nog ongeveer dezelfde positie. We kregen nl. door deze waarnemingen sterk de indruk, dat de oude sterns hun jongen temidden van honderden anderen met zekerheid herkennen, en zouden slechts in één geval volkomen zekerheid hierover kunnen krijgen, nl. wan-

Late Gierzwaluw en Kruisbekken. Tien op tien October 11 zag ik hier nog een Gierzwaluw; zij vloog tusschen een troepje Boerenwaluwen. Dit is dan niet nie een van late datum voor dezen vogel. Verder zag ik den 21sten October 11 nog een Boerenwaluw, sinds 12 October heb ik hier geen enkele Boerenwaluw meer gezien, zoodat dit dus ook een van late is.

Evenals op verschillende plaatsen in ons land, zagen wij bij ons den 28. Juni 11 ook eenige Kruisbekken; het was een troepje van tenminste twaalf stuks, oud en jong, waaronder de andere waren of jongen. Misschien een paar ouden met jongen? Na dien datum hebben we er telkens nog eenige gezien tot 8 Juli, nadien hebben we geen enkele meer gezien. We zagen er toen nooit meer dan drie tegelijk op verschillende plaatsen bij ons in de buurt. 30 Juni zagen we een bezig met een denaappel; eerst trok zij met den snavel het bovenste gedeelte van den appel stuk om er de zaden uit te halen; daarna trok ze hem met den snavel van den tak af en pakte hem toen in de poeten om hem zoo verder te bewerken. Het dier was met schuw; we konden tot op eenige meters naderen, zonder dat het wegvloog.

Eibergen, B. 85.

H. F. Kieffer.

Boomvalk broedt in Amsterdam. Het zal U ongetwijfeld veel genoeg doen te vernemen dat de Boomvalk in Amsterdam broedt op de Nieuwe Ooster Begraafplaats. Toen ik Zaterdag 11. bezig was met het verzamelen van Dipteren, hoorde ik boven mij plotseling een luid „kli kli”